

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1229/1997) voimaantulosäännöstä siten, että myös vakuusrahastot, joilla mainitun lain voimaan tullessa 1 päivänä tammikuuta 1998 oli velvoitteita, muuttuvat lain tarkoittamiksi vapaaehtoisiksi rahastoiksi, kun niillä ei enää ole velvoitteita.

Lisäksi talletuspankki, joka voimaantulosäännöksen nojalla on velvollinen kuulumaan vakuusrahastoon, voisi erota vakuus-

rahastosta ilmoittamalla siitä kirjallisesti vakuusrahaston hallitukselle. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluva pankki saisi erota vakuusrahastosta vain yhteenliittymän keskusyhteisön suostumuksella. Ero tulisi voimaan, kun eroava pankki on maksanut osuutensa rahaston velvoitteista. Maksettavaksi tulevan osuuden määrää vakuusrahaston hallitus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Vuoden 1998 alussa tuli voimaan laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta (1229/1997). Lailla uudistettiin talletussuojaa ja pankkien vakuusrahastoja koskevat luottolaitostoiminnasta annetun lain (1603/1993) säännökset. Uudistuksessa perustettiin kaikille talletuspankeille pakollinen yhteinen talletussuojarahasto, jonka tehtävänä on turvata tallettajien saamiset yksittäisen talletuspankin tullessa maksukyvyttömäksi. Samalla muutettiin pankkiryhmien pakolliset vakuusrahastot vapaaehtoisiksi.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan muuttuivat lain voimaan tullessa liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahasto, osuuspankkien vakuusrahasto ja säästöpankkien vakuusrahasto lain tarkoittamiksi vapaaehtoisiksi vakuusrahastoiksi, jos rahastoilla ei lain voimaan tullessa ollut velvoitteita. Voimaantulosäännöksen 6 momentin mukaan vakuusrahastoon, jolla lain voimaan tullessa oli velvoitteita,

sovelletaan tallettajien saamisten turvaamista koskevia säännöksiä lukuun ottamatta aikaisemmin voimassa olleen lain vakuusrahastoja koskevia säännöksiä. Tämä merkitsee muun muassa, että jäsenyys tällaisessa vakuusrahastossa on pakollista eikä rahastosta ole mahdollista erota.

Liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahasto ja säästöpankkien vakuusrahasto muuttuivat 1 päivästä tammikuuta 1998 lukien uuden lain mukaisiksi vapaaehtoisiksi rahastoiksi. Osuuspankkien vakuusrahastolla oli lain voimaan tullessa velvoitteita, joten se ei muuttunut lain tarkoittamaksi vapaaehtoiseksi vakuusrahastoksi. Voimaantulosäännöksen 6 momentin perusteella osuuspankkien on kuuluttava osuuspankkien vakuusrahastoon eikä yksittäinen osuuspankki voi halutessaan erota rahastosta.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös vakuusrahasto, jolla lain voimaan tullessa 1 päivänä tammikuuta 1998 oli velvoitteita, voi muuttua lain tarkoitta-

maksi vapaaehtoiseksi vakuusrahastoksi. Ehdotetun säännöksen mukaan tällainen rahasto muuttuu lain tarkoittamaksi vakuusrahastoksi, kun sillä ei enää ole velvoitteita. Rahaston luonteen muuttuminen ei edellytä rahaston omia toimenpiteistä, vaan se tapahtuisi suoraan lain nojalla.

Rahaston muuttuminen vapaaehtoiseksi edellyttää myös sen sääntöjen muuttamista, koska voimassa olevat luottolaitostoiminnasta annetun lain vakuusrahastoja koskevat säännökset poikkeavat aikaisemmin voimassa olleista säännöksistä. Rahaston sääntöjen muuttamiselle on varattava kohtuullinen aika. Tämän johdosta ehdotetaan, että rahaston on muutettava sääntönsä lain 57 §:n mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rahasto muuttui lain tarkoittamaksi vapaaehtoiseksi vakuusrahastoksi. Koska rahaston toiminta edellyttää sääntöjen olemassaoloa, noudatettaisiin siihen asti, kunnes uudet säännöt on vahvistettu, aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa voimassa olevan lain kanssa.

Voimaantulosäännöksen 6 momenttia muutettaisiin yhdenmukaisesti 3 momentin kanssa siten, että aikaisemman lain vakuusrahastoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin vain niin kauan kuin rahastolla on velvoitteita. Lisäksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös momentin tarkoittamasta pakollisesta vakuusrahastosta olisi mahdollista erota. Eroaminen tapahtuisi, kuten vapaaehtoisesta vakuusrahastosta, ilmoittamalla erosta kirjallisesti rahaston hallitukselle.

Koska kyse on vakuusrahastosta, jolla on velvoitteita, on ennen kuin ero tulee voimaan selvitettävä eroavan pankin vastuu rahaston velvoitteista. Vakuusrahastoon kuuluvilla pankeilla on yhteisvastuu rahaston velvoitteista. Tämä ilmene siten, että vakuusrahastoon kuuluvat pankit maksavat rahastolle kannatusmaksuja, joilla velvoitteet voidaan täyttää. Kun pankki eroaa vakuusrahastosta, sen velvollisuus maksaa kannatusmaksuja päättyy. Ei ole perusteltua eikä muiden rahastoon kuuluvien pankkien kannalta kohtuullista, että yksittäinen pankki voisi vapautua omasta vastuustaan eroamalla vakuusrahastosta. Tämän johdosta ehdotetaan, että rahastosta eroaminen tulee voimaan, kun eroava pankki on maksanut vakuusrahastolle osuutensa rahaston velvoitteista. Samasta syystä ehdotetaan, ettei eroavan pankin eroamisilmoituksen jättämisen jälkeen enää tarvitse maksaa aikaisemman lain 58 §:n mu-

kaista kannatusmaksua.

Eroavan pankin maksettavaksi tulevan osuuden määräisi vakuusrahaston hallitus. Käytännössä maksettavaksi tulevan osuuden suuruus määräytynee rahaston ja eroavan pankin tai pankkien välisten neuvottelujen perusteella. Pankin maksettavaksi tuleva osuus voi olla merkittävästi suurempi kuin sille aikaisemman lain 58 §:n mukaan määräytyvä vuotuisen kannatusmaksun enimmäismäärä. Koska pankin mahdollisuuksia maksaa osuutensa rahaston velvoitteista yhden tilikauden aikana rajoittavat muun muassa luottolaitostoiminnasta annetun lain 8 luvun säännökset asiakasriskeistä ja 9 luvussa säädetty omien varojen vähimmäismäärä, eroavalle pankille on annettava mahdollisuus osuuden maksamiseen riittävässä ajassa. Tämän johdosta ehdotetaan, että rahaston hallitus voisi määrätä myös osuuden maksuajasta. Tällöin rahasto ja eroava pankki voivat myös sopia, kuinka monessa erässä ja missä ajassa osuus maksetaan. Rahasto ja pankki eivät kuitenkaan voisi sopia pitemmästä ajasta kuin missä eroavan pankin osuus rahaston vastuista olisi katettu normaalein kannatusmaksuin. Hallituksen esityksessä osuuspankkien yhteenliittymää koskevaksi lainsäädännöksi (HE 47/1996 vp) todettiin, että osuuspankkiryhmä tarvitsee aikaa pankkikriisin aikaisten ongelmien hoitoon osuuspankkien vakuusrahaston kautta vuoteen 2005 asti. Eroavalla pankille voitaisiinkin antaa osuutensa suorittamiseksi maksuaikaa enintään vuoden 2004 loppuun asti.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 8 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan muun muassa lakisääteiset suoritukset vakuusrahastolle ovat vähennyskelpoisia menoja. Eroavan pankin velvollisuus maksaa vakuusrahastolle osuutensa rahaston velvoitteista vastaa niin pankin kuin rahaston kannalta kannatusmaksun maksamista, kumpikin suoritukset maksetaan rahastolle, jotta se voi täyttää velvoitteensa. Näin ollen eroavan pankin velvoiteosuutensa maksua on pidettävä lainkohdan tarkoittamana lakisääteisenä suorituksena.

Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluva pankki voisi erota osuuspankkien vakuusrahastosta vain yhteenliittymän keskusyhteisön suostumuksella.

Osuuspankkilain (1271/1990) 7 a, 84 a ja 84 b §:n mukaan osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö ja keskusyhteisöön kuuluvat osuuspankit, jäsenluottolaitokset, ovat yhteisvastuussa

toistensa veloista ja sitoumuksista. Ei ole perusteltua, että yksittäinen osuuspankkien yhteenliittymään kuuluva pankki voisi erota osuuspankkien vakuusrahastosta yksinomaan oman päätöksensä perusteella, koska vakuusrahastosta eroaminen voi vaikuttaa merkittävästi myös muiden yhteenliittymään kuuluvien pankkien asemaan. Koska yhteenliittymän keskusyhteisön tehtävänä on antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita niiden toiminnasta maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja riskien hallinnan turvaamiseksi sekä valvoa niiden toimintaa, on perusteltua, että osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvan pankin erolle vakuusrahastosta on saatava yhteenliittymän keskusyhteisön suostumus.

2. Esityksen vaikutukset

Osuuspankkien yhteenliittymä perustettiin keväällä 1997. Yhteenliittymään liittyi 251 osuuspankkia. Yhteenliittymän ulkopuolelle päätti jäädä 45 osuuspankkia, jotka perustivat edunvalvonta- ja yhteistyöjärjestykseen Paikallisosuuspankkiihdistys ry:n. Osuuspankkien yhteenliittymän ja Paikallisosuuspankkiihdistyksen perustaminen merkitsi aikaisemmin yhtenäisen osuuspankkiryhmän jakautumista käytännössä kahdeksi kilpailuvaksi pankkiryhmäksi. Paikallisosuuspankkiihdistyksen jäsenpankit ovat myös selkeästi ilmaisseet haluavansa erota osuuspankkien vakuusrahastosta.

Osuuspankkien vakuusrahaston jäseninä olevat osuuspankit voisivat ehdotettujen muutosten perusteella halutessaan erota osuuspankkien vakuusrahastosta. Näin osuuspankkiryhmän rakenteessa osuuspankkien yhteenliittymän muodostamisen yhteydessä tapahtunut muutos voisi toteutua myös osuuspankkien vakuusrahaston jäsenyyden suhteen. Tämä edellyttää käytännössä, että osuuspankkien vakuusrahasto ja sen jäsenpankit sopivat jaettavasta vastuumäärästä ja kunkin pankin osuudesta. Kaikki osuuspankkien vakuusrahaston jäsenpankit ilmoittanevat lain tultua voimaan eroavansa rahastosta. Tämän seurauksena vakuusrahasto purettaisiin, kun kaikki velvoitteet on maksettu.

Osuuspankkien vakuusrahastolla on tämän hetkisen arvion mukaan 4 200 miljoonan markan nettovastuut. Paikallisosuuspankkiihdistykseen kuuluvien pankkien yhteenlaskettu osuus osuuspankkien vakuusrahaston vastuista on arviolta 252 miljoonaa markkaa, mikä vastaa kuutta prosenttia vastuiden kokonaismäärästä. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvien pankkien yhteenlaskettu osuus osuuspankkien vakuusrahaston vastuista on arviolta 3 948 miljoonaa markkaa eli 94 prosenttia vastuista.

Muiden pankkiryhmiä vakuusrahastot ovat vuoden 1998 alusta muuttuneet vapaaehtoisiksi. Esitys turvaisi tasapuoliset kilpailuolosuhteet osuuspankkien vakuusrahastoon kuuluville pankeille. Eroamismahdollisuus osuuspankkien vakuusrahastosta kohtelee tasapuolisesti myös niin osuuspankkien yhteenliittymään kuin Paikallisosuuspankkiihdistykseen kuuluvia pankeja.

Hallituksen esityksessä osuuspankkien yhteenliittymää koskevaksi lainsäädännöksi pidettiin rahoitusmarkkinoiden vakauden ja pankkikilpailun neutraliteetin turvaamiseksi tärkeänä, että osuuspankkiryhmä kantaa omin voimavarojen tappionsa. Esityksessä todettiin ongelmien hoitoon tarvittavan aikaa vuoteen 2005 asti. Esitys lyhentänee aikaa, jonka kuluessa osuuspankkien pankkikriisin aikaiset tappiot tulevat hoidetuiksi.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunto rahoitustarkastukselta, osuuspankkien vakuusrahastolta, Osuuspankkikeskus-OPK osuuskunnalta ja Paikallisosuuspankkiihdistys ry:ltä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1229/1997) voimaantulosäännöksen 3 ja 6 momentti seuraavasti:

3. Tämän lain voimaan tullessa muuttuvat liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahasto, säästöpankkien vakuusrahasto ja osuuspankkien vakuusrahasto tämän lain 55 §:ssä tarkoitetuiksi vakuusrahastoiksi, jos vakuusrahastolla ei ole velvoitteita. Vakuusrahastojen on vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta muutettava sääntönsä tämän lain 57 §:n mukaisiksi. Kunnes säännöt on vahvistettu, noudatetaan vakuusrahaston aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa. Vakuusrahasto, jolla tämän lain voimaan tullessa on velvoitteita, muuttuu tämän lain tarkoittamaksi vakuusrahastoksi, kun sillä ei enää ole velvoitteita. Vakuusrahaston on kolmen kuukauden kuluessa muutettava sääntönsä tämän lain 57 §:n mukaisiksi. Kunnes säännöt on vahvistettu, noudatetaan vakuusrahaston aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa.

6. Jos vakuusrahastolla tämän lain voimaan tullessa on velvoitteita, siihen sovelletaan, niin kauan kuin rahastolla on velvoitteita, tämän lain 6 luvun sijasta kuitenkin

edelleen luottolaitostoiminnasta annetun lain 55 §:n 1 ja 2 momenttia, 56 §:n 1 ja 2 momenttia, 57 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä ja 2 momenttia, 58 ja 59 §:ää sekä 62—65 §:ää sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa. Tässä momentissa tarkoitettuun vakuusrahastoon kuuluva talletuspankki voi kuitenkin erota rahastosta ilmoittamalla siitä kirjallisesti vakuusrahaston hallitukselle. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvan pankin on saatava eroamiselle yhteenliittymän keskusyhteisön suostumus. Ero tulee voimaan, kun eroava pankki on maksanut vakuusrahastolle lakisääteisenä maksuna osuutensa vakuusrahaston velvoitteista. Eroavan pankin maksettavaksi tulevan osuuden ja sen maksuajan määrää rahaston hallitus. Maksuaikaa voidaan antaa enintään 31 päivään joulukuuta 2004 asti. Eroavaan pankkiin ei eroamisilmoituksen jättämisestä lukien sovelleta edellä tarkoitettua luottolaitostoiminnasta annetun lain 58 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1229/1997) voimaantulosäännöksen 3 ja 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3. Tämän lain voimaan tullessa muuttuvat liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahasto, säästöpankkien vakuusrahasto ja osuuspankkien vakuusrahasto tämän lain 55 §:ssä tarkoitetuiksi vakuusrahastoiksi, jos vakuusrahastolla ei ole velvoitteita. Vakuusrahastojen on vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta muutettava sääntönsä tämän lain 57 §:n mukaisiksi. Kunnes säännöt on vahvistettu, noudatetaan vakuusrahaston aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa.

6. Jos vakuusrahastolla tämän lain voimaan tullessa on velvoitteita, siihen sovelletaan tämän lain 6 luvun sijasta kuitenkin edelleen luottolaitostoiminnasta annetun lain 55 §:n 1 ja 2 momenttia, 56 §:n 1 ja 2 momenttia, 57 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä ja 2 momenttia, 58 ja 59 §:ää sekä 62—65 §:ää sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

3. Tämän lain voimaan tullessa muuttuvat liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuusrahasto, säästöpankkien vakuusrahasto ja osuuspankkien vakuusrahasto tämän lain 55 §:ssä tarkoitetuiksi vakuusrahastoiksi, jos vakuusrahastolla ei ole velvoitteita. Vakuusrahastojen on vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta muutettava sääntönsä tämän lain 57 §:n mukaisiksi. Kunnes säännöt on vahvistettu, noudatetaan vakuusrahaston aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa. *Vakuusrahasto, jolla tämän lain voimaan tullessa on velvoitteita, muuttuu tämän lain tarkoittamaksi vakuusrahastoksi, kun sillä ei enää ole velvoitteita. Vakuusrahaston on kolmen kuukauden kuluessa muutettava sääntönsä tämän lain 57 §:n mukaisiksi. Kunnes säännöt on vahvistettu, noudatetaan vakuusrahaston aikaisempia sääntöjä siltä osin kuin ne eivät ole ristiriidassa tämän lain kanssa.*

6. Jos vakuusrahastolla tämän lain voimaan tullessa on velvoitteita, siihen sovelletaan, *niin kauan kuin rahastolla on velvoitteita*, tämän lain 6 luvun sijasta kuitenkin edelleen luottolaitostoiminnasta annetun lain 55 §:n 1 ja 2 momenttia, 56 §:n 1 ja 2 momenttia, 57 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä ja 2 momenttia, 58 ja 59 §:ää sekä 62—65 §:ää sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa. *Tässä momentissa tarkoitettuun vakuusrahastoon kuuluva talletuspankki voi kuitenkin erota rahastosta ilmoittamalla siitä kirjallisesti vakuusrahaston hallitukselle. Osuuspankkien yhteenliittymään kuuluvan pankin on saatava eroamiselle yhteenliittymän keskusyhteisön suostumus. Ero tulee voimaan, kun eroava pankki*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

on maksanut vakuusrahastolle lakisääteisenä maksuna osuutensa vakuusrahaston velvoitteista. Eroavan pankin maksettavaksi tulevan osuuden ja sen maksuajan määrää rahaston hallitus. Maksuaikaa voidaan antaa enintään 31 päivään joulukuuta 2004 asti. Eroavaan pankkiin ei eroamisilmoituksen jättämisestä lukien sovelleta edellä tarkoitettua luottolaitostoiminnasta annetun lain 58 §:ää.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .*
